

17. januar 2016

Inatsisartut Suleriaasianni § 37 naapertorlugu Naalakkersuisunut apeqqutit imaattut matumuuna saqqummiuppakka:

Naalakkersuisunut apeqqutit qanoq iliorsinnaanitsinnut Tasiilaq ikiorniarlugu.

- 1. Naalakkersuisut qanoq iliorpat aamma Naalakkersuisut qanoq iliorsinnaappat Tasiilami ilaquuttat allallu kalluarneqartut sakkortuumik misigisaqarsimasut ikiorniarlugit? Pilersaaruteqartoqarpa imaluunniit eqqarsaatigineqarsimanerluni immikkoortumi qanoq suliniuteqartoqarsinnaasoq?**
- 2. Naalakkersuisut iliuusissanut pilersaarutinik sunik peqarpat inuttut ajornartorsiutit imaannaangitsut maannakkut Tasiilami artorsartitsisut qulaarniarlugit? (Iliuusissanut pilersaarutit naligninnaasumik nuna tamakkerlugu, ajornartorsiutit pineqartut assiginik imallit)**
- 3. Naalakkersuisut nalilernerlugu suliniutit pioreersut eqqarsaatigineqartullu naam-mattut ajornartorsiutit aaqqinneqarnissaannut imaluunniit pisariaqarpa ataqatigiissumik suliniuteqartoqarnissaa maannamut naleqqiullugu annertunerungaartumik? Taamaassimappat, suliaq aallartinneqassamaarpa?**
- 4. Namminersorlutik Oqartussat, kommunit allallu taama pisoqartillugu suleqatigineqartartut akornanni suleqatigiittoqarnerluni?**
- 5. Naalakkersuisut isumarpat pisariaqartoq Tasiilami immikkut suliniuteqartoqasasasoq?**
- 6. Naalakkersuisut suliniut nukittorsarniarlugu periarfissat suut takusinnaavaat aamma Naalakkersuisut tigussaasumik qanoq iliussamaarpat?**

(Inatsisartunut ilaasortaq Randi Vestergaard Evaldsen, Demokraatit)

Tunngavilersuut

Ukiortaarneraniit ullut 14-t ingerlasimatsiaannartut Tasiilami inuartoqarpoq aamma inuit marluk imminut toqupput. Pisut alianarluinnarput inuiaqatigiinnguanik annertuumik aalassatsitsisut.

Kommuneqarfik Sermersooq ingerlaannaq ajornartoornermi suleqatigiittussanik, tarnip pisisaanut imminnut ilismasalinnik tarnillu nakorsaanik Tasiilaliartitsivoq, sumiiffimmi ajornartoornermi upalungaarsimasunut ikorfartuiartortussanik. Tassa kommunip tungaaniit iliuseqartoqarpoq pisumi ikiuukkiartortoqarluni.

Inatsisartut tungaanniit apeqqutaasariaqarpoq, UANGUT qanoq iliorsinnaanersugut ikiuuk-kumalluta. Maannakkut pisoq kisiat eqqarsaatiginagu aammali naliginnaasumik. Ajoraluartumik aatsaat taama pisoqanngilaq aamma kingulliunaviannngilaq, naak taamaaqqunaraluaqisoq - Ar-laannik iliuseqartariaqarpugut. Isumaqarpunga akisussaaffeqartugut, inuiaqatigiittut, politikeri-tut, inuttullu. Isumaqarpunga arlalitsigut suliniuteqartariaqartugut, immikkoortumi ataasiin-naanngitsumi, arlalinnili. Kommuni, namminersorlutik oqartussat innuttaasullu akisussaaffimmik uani tiguisariaqarput.

Meeqqat sumiginnarneqartarnerat, kinguaassiutitigut atornearluisarneq, ikiaroorartumik hashi-mik atornearluneq, aningaasanoorneq, erngunneq il.il. ajornartorsiutaapput. Inuppasuit tamakku ulluinnarsiutigilernikuuaat, ajoraluartumillu taamaattussaannartut isigineqalernikuupput.

Naamerluinnaq, akuerineqarsinnaanngilaq meeqqamik atornearluneq! Naagga, imigassaq pingaarnertinneqarsinnaanngilaq meeqqamut naleqqiullugu. MIO-p nalunaarusiaa takusiuk, takusiuk qanoq meeqqat oqalunnersut - ajornartorsiutit ullut tamaasa takusarpaat. - Meeqqat nuna tamakkerlugu nillapput, inuunermi atukkatik tujorminartut nilliaatigaat, angajoqqaaminnik sumiginnarneqarlutik - oqarput hashii imigassarlu salliukkaat namminnerlu tunulliunneqarlutik - uangulli Inatsisartuni alla pinngilarput namminersulivinnissaq, saammaasseqatigiinnissamut isumaqalioqatigiisit aamma ikinngutigut qanoq aalisartigissanersut. Kisianni qappunnitsinni aammalu utoqqatseraluarpunga "suunngitsunik eqqartuinitinni" innuttaasut ima atungarlior-tigaat aamm aima ajornartorsiuteqartigaat, allaat imminnut toquttarlutik. Tamana peqataaffi-gisinnaanngilarput.

Innuttaasut amerlassusaat tunngavigalugu Tasiilami imminut toquttartut amerlanerpaapput ¹.

¹ Bjerregaard og Larsen, 2015, i International journal of Circumpolar Health

Tasiilami aamma allatigut inuttut ajornartorsiuteqarneq eqqarsaatigalugu imaannaanngitsor-siortorpassuupput.

Tasiilami meeqqat 1000-t missaaniittut akornanni affaasa missaat inuttut ajornartorsiuteqarput². Tasiilami angerlarsimaffimmi eqqissiviilliornerit nalunaarutigineqartartut nuna tamakkerlugu amerlanerpaat tulleraat, taamaallaat Nuummi amerlanerupput, naak Nuummi innuttaasut arfi-neq-pingasoriaammik amerlanerugaluartut³. 2015-mi Tasiilami pinngitsaaliinerit 13-t nalunaarutigineqarput. Taamaallaat Qaqortumi Nuummilu nalunaarutigineqartut amerlanerupput. Aamma suliffissaaleqineq Tasiilami inuttussunermut naleqqiullugu annertoorujussuuvoq: Nuna tamakkerlugu qiviaraanni Tasiilami suliffissaaleqisut amerlanerpaat pingajoraat - nuna tamakkerlugu agguaqatigiisitsinermut naleqqiullugu marloriaataallutik⁴.

Tamanna inuttut annertuumik ajornartorsiuteqartoqarneranut assersuutiminiinnaavoq, Tasiilap nanertuutigisaanut.

Ajornartorsiutit taakku iluarsinissaannut pisariaqarpoq annertuumik, angusassamik toraagaqarluni, arlalinnik iliuuseqarnissaq kommunip aamma namminersorlutik oqartussat tunganniit. Suliniut qularnanngitsumik ukiut arlallit tulliuttut ingerlanerini nukippassuarnik pisariaqartitsissaaq.

Isiginngitsuusaaginnarsinnaanngilarput nunatta ilaa ajornartorsiutinik ipilersoq. Tasiilap pisariaqartippaa ikiuunnissarput.

Taava apeqqutaalerpoq: Qanoq iliorsinnaavugut ikiuukkumalluta?

Apeqqutit akeqqakka ullut suliffiit naligninnaasut qulit iluanni.

² Nakkutilliinermut nalunaarut, april 2016.

³ Politiit ukiumoortumik nalunaarutaat 2014

⁴ Tasiilaq Kalaallit Nunanani Naatsorsueqqissaartarfik naapertorlugu 2014-mi Tasiilami suliffissaaleqisut 19,2 - usimapput. Nunap sinnerani agguaqatigiisillugu suliffissaaleqisut 10,3-iupput.